

SİYER

DERS NOTLARI

1.ÜNİTE

10 Ekim 2021
ABDULKERİM BAKIR
İHL Meslek Dersleri Öğretmeni

1. ÜNİTE İSLAMİYET ÖNCESİ ARAP YARIMADASI

1. Peygamberimizin Hayatını Öğrenmenin Önemi

*** “Benden nasıl görüyorsanız siz de namazı öyle kılın (Buhârî , Ezan, 18.)

- Müminler, Allah’a kulluk görevini hakkıyla yerine getirebilmek için **H.z. Muhammed’in (s.a.v.) rehberliğine muhtaçtır.**
- H.z. Peygamber, gönderilen emirleri **en doğru şekilde uygulamış, gerektiğinde açıklamalar yapmıştır.**
- **Kur’an-ı Kerim’de ayrıntılarıyla yer almayan bir kısım hususlar Allah Resulü’nün izah ve uygulamalarıyla açıklığa kavuşmuştur.**
- Peygamberimiz, Cenab-ı Hakkın çizdiği sınırlara tam anlamıyla riayet etmiş, Müslümanlar için bir “**üsve-i hasene**” olmuştur.
- H.z. Muhammed’in (s.a.v.) hayatını öğrenmek, her Müslüman için **ihmal edilemeyecek bir mesuliyettir.**
- Peygamberimizin hayatını sahih kaynaklardan doğru bir şekilde öğrenmek gerekmektedir.
- Ayrıca **öğrendiklerimizi uygulamak** ve yaşantımızı Peygamber Efendimizin yaşantısına yaklaştırmak **asıl gayemiz** olmalıdır.

2. Siyer İlminin Temel Kavramları ve Kaynakları

- ➔ **Siyer kavramı**; hâl, tutum, davranış, âdet, bir kimsenin ahlaki ve hayat hikâyesi gibi anlamlara gelen **sîret** kelimesinin çoğuludur.
- ➔ **Siyer** ise Hz. Peygamber'in doğumundan vefatına kadar hayatını ve şahsiyetini, ahlak ve şemailini, tebliğ faaliyetlerini, siyasi ve askerî mücadelelerini konu alan ilim dalıdır.
- ➔ Bu alanda yazılan eserlere "**Siyer-i Nebî**", "**es-Sîretü'n-Nebeviyye**" veya kısaca "**Siyer**" adı verilir.
- ➔ Başlangıçta **siyer** ile **meğâzî** aynı anlamda kullanılmıştır. **Meğâzî** daha sonraları **Hz. Peygamber in gazve ve seriyelerini** anlatan kitaplara isim olmuştur.
- ➔ Bu nedenle **siyer daha umumi, meğâzî ise daha hususi** bir anlam ifade etmektedir.

Siyer Kaynağı Olarak Hadis Külliyyatı
Sahih ve güvenilir hadislerin büyük bir kısmını ihtiva eden altı hadis kitabına **Kütüb-i Sitte**, üç eser ilavesiyle oluşan meşhur dokuz hadis kitabına ise **Kütüb-i Tis'a** denir.

1. Buhârî: **el-Câmiu's-sahih**
2. Müslim: **el-Câmiu's-sahih**
3. Ebu Dâvûd: **es-Sünen**
4. Nesâî: **es-Sünen**
5. Tirmizî: **es-Sünen**
6. İbn Mâce: **es-Sünen**
7. Dârimî: **es-Sünen**
8. İmam Mâlik: **el-Muvatta**
9. Ahmed b. Hanbel: **el-Müsned**

MÜELLİF	ESER
İbn İshâk	Sîretü İbn İshâk
İbn Hişâm	es-Sîretü'n-nebeviyye
el-Vâkıdî	Kitâbü'l-meğâzî
İbn Sa'd	et-Tabakâtü'l-kübrâ
Belâzürî	Ensâbü'l-esrâf
et-Taberî	Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk
İbnü'l-Esir	el-Kâmil fi't-târîh
İbn Kesîr	el-Bidâye ve'n-nihâye
Ezrakî	Ahbâru Mekke

EŞLEŞTİRELİM

Aşağıdaki konular ile verilen siyer kaynaklarını araştırmaya uygunluk açısından eşleştiriniz.

1	Fâtıma bnt. Esed	Vâkıdî / Kitâbü'l-meğâzî
2	Hz. Peygamber'in hicreti	Kütüb-i Tis'a
3	Hendek Savaşı	Ezrakî / Ahbâru Mekke
4	Kâbe'nin yapılması	İbn Hacer / el-İsâbe fi Temyizi's-sahabe
5	Bilâl b. Rebah'ın hayatı	Taberî / Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk
6	Hz. İbrahim'in tevhid mücadelesi	İbn Hişâm / es-Sîretü'n-nebeviyye
7	İmanla ilgili hadisler	İbn Sa'd / et-Tabakâtü'l-kübrâ (Son Cilt)

3. İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası'na Genel Bakış

- Arabistan; **kuzey, güney ve Hicaz olmak üzere üç coğrafi bölgeye** ayrılır.
- Yarımada'nın İslam tarihi açısından **en önemli bölgesi Hicaz'**ı içinde bulunduran Orta Arabistan'dır.
- Hicaz'ın en önemli şehirleri ise **Mekke, Yesribve Taif'tir**. Cahiliye Dönemi'ndeki müşrik Arapların dinleri hakkındaki en güvenilir bilgiyi veren kaynak Kur'an-ı Kerim'dir.

3.1. Dinî Hayat

- Pek çok **kadim inanç sisteminin yaşadığı Arap Yarımadası'**nda özellikle şu inançlardan bahsetmek mümkündür:
 - a- Yahudilik
 - b- Hristiyanlık
 - c- Sabîlik
 - d- Haniflik
 - e- Putpereslik
 - f- Mecusilik
- **Yahudilik**, Bâbil sürgününden kaçıp Hicaz bölgesine sığınmak durumunda kalan Yahudiler vasıtasıyla Arap Yarımadası'na girmiştir.
- Güney Arabistan'a Yahudiliğin girişi ise Yemen ile Medyen arasında ticaret yapan Yahudi tüccarlar vasıtasıyla gerçekleşmiştir.
- Özellikle **Yesrib ve Hayber çevresine yerleşen Yahudiler**, Medine'de çeşitli kabileler oluşturmuşlardır.

Yahudilik , Araplar arasında pek yayılmamıştır. Bu durumu sebepleri şunlardır:

- ➔ Yahudiliğin **millî bir din** olması
- ➔ Diğer milletlerin İsrailoğullarından **daha aşağı seviyede** kabul edilmesi
- ➔ Yahudilerin **seçkin millet inancının** Arapların gururuna dokunması
- ➔ Yahudi inancının Arapların **yaşam tarzına uygun olmaması**

Hristiyanlar, daha çok **Suriye ile Hicaz arasındaki bölgede** hayat sürmüşlerdir.

- Bu nedenle Hristiyanlık ancak Suriye bölgesindeki Gassânîler ile Irak taki Lahmiler arasında yayılabilmiş, Hicaz bölgesine ulaşamamıştır.
- Güney Arabistan'a **Hristiyanlığı götüröenler** ise bölgeyi işgal eden **Habeşlilerdir**.
- Hristiyan Habeşlilerin **Yemen'e hâkim olmasıyla** bu din, Necran Arapları arasında yayılmıştır.

Mecûsîlik , dinin kurucusu kabul edilen **Zerdüş'tün öğretileri** ile eski İran inanç ve geleneklerinin karışımından oluşmuş karmaşık bir dindir.

Mecûsîlik, Araplar arasında rağbet görmemiştir. Bunun sebebi şunlardır:

- ➔ Sâsânîlerin Mecûsîliği ulusal bir din olarak görmeleri
- ➔ Dinlerini yaimaktan çok **siyasi ve ekonomik hâkimiyete önem vermeleri**

Sâbîlik, eski Bâbil ve İran dinleri ile Yahudi ve Hristiyanlığa ait inanışlardan oluşan karışık bir dindir.

- Kâbe'nin inşa edilmesiyle birlikte **Mekke tevhid inancının merkezi** kabul edilmiştir.
- Ancak Kâbe, daha sonra **şirkin simgesi olan putlarla** doldurulmuştur.
- Kâbe'ye putu ilk getiren ve tapınan kişinin **Huzâa kabilesinin lideri Amrb. Luhay** olduğu kabul edilir.
- Araplar Kâbe'ye gösterdikleri saygıyı putlara da göstererek zamanla put evleri inşa etmişler, Kâbe gibi buraları da tavaf ederek kurbanlar sunmuşlardır.

Putperestlik

- **Müşrikler**; savaşta galip gelmek, sıhhat kazanmak, erkek evlat sahibi olmak için **putlardan yardım** istiyorlardı.
- **Allah ile kendi aralarında putların bağ kurduğuna** inanıyorlardı.
- İbadetlerini sadece dünyaya ait isteklerinin gerçekleşmesi adına yapıyorlardı.
- **Ahret inancını eskilerin masalları** olarak kabul ediyorlardı.
- Putlar dışında **melek, cin ve tabiat güçlerine** de ibadet ediyorlardı.

Haniflik

- İslam Öncesi Dönem’de Hz. İbrahim’in tebliğ ettiği dinin tevhid boyutuna tâbi olanlara **hanif** denir.
- Hanif kavramı Kur’an-ı Kerim’de **H. İbrahim için** kullanılmıştır.

3.2. Siyasi Hayat

- **Kahtânîler** , Yemen de tarihte bilinen en eski devlet olan **Mainîler**’i kurmuşlardır.
- Yemen’de Main Devleti’nden sonra kurulan diğer bir devlet, **SebeKrallığı**’dır.
- Güney Arabistan da kurulan güçlü devletlerden bir diğeri, **Himyerîler**’dir.
- İslam Öncesi Dönem de Arap Yarımadası nın kuzeyinde kurulmuş olan en eski devletlerden biri **Nabâtîler** dir.
- Nabâtîlerin yıkılmasıyla bölgede **Palmiralılar** gelişip güçlenmiştir.
- Değişik kollara ayrılan Kahtânîlerden Suriye bölgesine göç edenler burada **Gassanî Devleti** ’ni kurmuşlardır.
- Kuzeyde devlet kurmuş olan diğer **Kahtânî** Arapları da **Lahmîler**’dir.

Hicaz Bölgesi

- Arap Yarımadası’nın bu orta kesimi, **Bizans ve Sâsânîlerin ilgisini çekmemiştir**.
- Hicaz’ın askerî harekât için zorluk oluşturan çöl ve dağlık yapısı bunda etkili olmuştur.
- Ayrıca tabii zenginliğe sahip olmaması da işgalci devletleri buradan uzak tutmuştur.
- Dolayısıyla Hicaz, İslam’ın doğuşuna kadar Arap Yarımadası’nın en bakir ve bağımsız bölgesi olarak kalmıştır.

3.3. Sosyal Hayat

- İslam Öncesi Dönem de sosyal ve kültürel hayat, cahiliye kavramı ile yakından ilgilidir.
- Cahiliye ifadesi ile Arapların İslam dan önceki dönemleri kastedilmektedir.

Cahiliye Dönemi'nin genel karakteri

- Arapların çevrelerinde yaşayan topluluklara nispetle medeniyet bakımından geri kalmaları
- Bedevi yaşama tarzının kendilerine hâkim olması
- Kötülük yapmaktan kendilerini alıkoyacak bir dine sahip olmamaları

Araplar yaşayış tarzları bakımından iki kısımda değerlendirilmiştir:

- ➔ Kısıtlı tabiat koşulları içinde çölde konargöçer olarak geçimini sağlayan insanlara **bedevi** denir.
- Zorlu şartların bir sonucu olarak kaba, şiddete yatkın ve savaşçı insanlardı.
- Geleneklerine bağlı bedeviler, bilmedikleri her şeye düşmandılar.
- Geçimlerini kendi ürettikleri eşyayla ihtiyaç duydukları eşyayı değiş tokuş yaparak gerçekleştirirlerdi.
- Bazen de zor kullanarak bölgelerinden geçmekte olan zengin bir kervanın mallarını yağmalarlardı.
- ➔ İmkanları bakımından daha elverişli şartlara sahip olan yerleşik Araplara **hadari** denir.
- Mekke, Medine ve Taif gibi şehirlerde yaşayan insanlardı.
- Geçimlerini ziraat ve ticaret ile sağlıyorlardı.
- Hadariler asırlarca Sâsânî ve Bizans sınırlarında yarı bağımsız yönetimler kurmuşlardı.

İslam'dan Önce Sosyal Sınıflar

- İslam ın ilk muhatapları olan Mekkeliler, **kabile anlayışına bağlı hareket** etmekteydi.
- Kişi, **kabilesinin kimliği** ile yaşıyordu.
- **Put**, kabilesinin putu olduğu için saygın görülüyor; gelenekler ataları öyle kabul ettiği için doğru sayılıyordu.
- Bu dönemde toplum üç sınıftan oluşmaktaydı:
Esirler Mevali Hürler

Esirler; köle ve cariyelerden oluşmaktaydı. Köleler mal ve eşya gibi alınıp satılır, miras yoluyla bir kimseden diğerine geçer ya da hediye edilirdi.

Azat edilmiş köle ve cariyelere **mevali** denirdi. Mevaliler, köle gibi olmamakla beraber hürlerle aynı haklara sahip olamazlardı. Mekke'de Kusay soyundan olanlar, **hürlerin** de üstünde bir **asilzade** sınıfı oluşturuyorlardı.

- **Kan davaları**, kabilelerin kendilerini uzak tutamadıkları sosyal bir sorundu.
- Kan davasında bir kimsenin **işlediği suçtan bütün kabilesi sorumlu** olurdu.
- Aynı şekilde saldırıya uğrayan bir kimsenin intikamını da kabile üyelerinin tamamı almak durumundaydı.
- Cahiliye Dönemi'nde aralarında anlaşma bulunmayan iki kabile birbirine düşman sayılmıştır.
- Kabile savaşları o kadar sıradan hâle gelmiştir ki baskın ve yağma bir geçim vasıtası olmuştur.
- Arapların katıldığı bu savaşlar için **Eyyâmü'l Arab** ifadesi kullanılır.

Cahiliye Devri'nde savaşmanın yasak olduğu aylar vardı. Bunlar;

Zilkâde Zilhicce Muharrem Recep

- Bu aylarda düşmanlığa ara verirler ve her türlü saldırıdan kaçınırlardı.
- Ancak haram aylarda bir çatışma gerçekleşirse buna **ficar savaşı** denirdi.

İslam Öncesinde Aile

- Araplarda evlilik, sosyal hayatı belirleyen önemli bir müesseseydi.
- Evlilik daha çok kabile içinden yapılırdı.
- Evliliklerde **soyda denklige** önem verilirdi.

- Kadın ancak **çocuk sahibi olduğunda aileye katılmış** sayılırdı.
- Evlilik yoluyla elde edilen akrabalığı önemsemezlerdi.
- Gerek namus gerekse geçim kaygısıyla kız çocuklarını diri diri toprağa gömme âdeti bulunmaktaydı.

3.4. Kültürel Hayat

- İslam'dan önce Arap toplumunda **yazı çok gelişmemiştir**.
- Cahiliye Arapları kültürlerini büyük ölçüde **sözlü olarak** sonraki nesillere aktarırdı.
- Bu nedenle **toplumsal hayatta şiirin çok önemli** bir yeri vardı.

Şairler; kabilelerin zaferleri, düşmana besledikleri kinleri, hicivleri ve tabiata dair güzellikler hakkında şiir okurlardı.

Haram aylarda **Ukâz, Zülmecâzve Mecenne'deb'de, Rebiülevvelayında ise Dûmetü'l-cendel'depanayırlar** kurulurdu. Bu panayırlar arasında özellikle **Ukâz şiir alanında en görkemli** olanıydı.

- Araplar, şiirin yanı sıra güzel söz söylemeyi de oldukça önemserdi.
- **Şiir ve hitabet**, insanların panayırlara ilgisini arttırmak için önemli bir araçtı.
- Dil o derece etkiliydi ki bir şairin söz ile kabilesini savunmasını bazen bir süvari, kılıcıyla o ölçüde başarmış olamazdı.

Dersin Haftası	: 11.10.21 - 15.10.21	HAFTASI
İşlenen Konular	: 4. İslamiyet Öncesi Hicaz	
	4.1. Mekke	
	4.2. Taif	
	4.2. Yesrib	

4. İslamiyet Öncesi Hicaz

- Hicaz, Şam ile Yemen'i birbirine bağlayan ana ticaret yolunun üzerinde bulunur.
- Bu nedenle önemli bir konuma sahiptir.
- Mekke, Taif ve Yesrib gibi şehirlerin bulunduğu Hicaz'ı Kâbe daha da değerli kılmaktadır.

4.1. Mekke

- Kurak ve sıcak bir iklime sahip olan Mekke **ekin bitmeyen bir vadi** ” olarak nitelendirilmiştir.
- Mekke nin **ilk sakinlerinin Amâlikalılar** olduğu kabul edilir.
- Amâlikalılar ve onlardan sonra **Cürhümîler** şehrin sakinleri olmuştur.
- Her iki kavim de Mekke nin merkezinde değil **çevresindeki bölgelerde yaşamıştır.**

→ Mekke Kur'an-ı Kerim'de “Mekke”, “Bekke”, “Beledü'l-emin”, “Ümmü'l-kurâ” gibi isimlerle anılmıştır.

- Mekke'nin bilinen tarihi, **Hz. İbrahim ve ailesinin buraya gelmesi ve Kâbe'yi inşa etmesi ile başlar.**
- İbrahim (a.s.) kendisine inananlarla birlikte Kudüs tarafına göç etti.
- Daha sonra vahyin yol göstermesi ile **eşi Hacer ve oğlu İsmail'i (a.s .) Mekke'ye götürüp** bıraktı.
- Yanlarındaki su ve erzak tükenince çaresiz kalan Hacer'in imdadına ilahi yardım yetişti. Kupkuru vadiden **zemzem adı verilen su** akmaya başladı. Hz. İsmail ve annesine hayat veren zemzem , Mekke'nin şehirleşmesini sağlamıştır.
- **Cürhümîler** Mekke ye yerleşerek **Hz. İsmail ile akrabalık** kurmuşlardır.
- **Kâbe**, Allah'ın (c.c .) emri ile **İbrahim (a.s .) ve oğlu İsmail (a.s .) tarafından yeniden inşa** edilmiştir.
- Mekke'yi **emin bir şehir** yapması için Rabbine dua eden **Hz. İbrahim'in duası** kabul edilmiştir.
- Kâbe ve çevresi **Allah Teâlâ tarafından dokunulmaz** anlamında **harem** olarak belirlenmiştir.
- Bu bölgede **canlıların öldürülmesi ve bitki örtüsüne zarar verilmesi yasaklanmıştır.**
- Cürhümîlerin Mekke'deki varlığına son vererek şehrin yeni hâkimi olanlar **Amr b. Luhay** idaresindeki **Huzâahlılardır .**
- Üç asır kadar süren Huzâahlıların hâkimiyetinden sonra Mekke'nin idaresi **Kusay b. Kilab** liderliğindeki **Kureyş kabilesine** geçti.

Kusay b. Kilab'ın Yaptığı Çalışmalar

- Mekke çevresinde **yarı göçebe bir hayat süren** kabilesini bir araya toplamıştır.
- Kureyş kabilesinin önemli işlerini görüşmek üzere **Dârünnedve'yi kurmuştur.**
- Mekke'nin idaresinde ve hac hizmetlerinde bazı yenilikler yapmıştır.
- Kabilesini Kâbe'nin etrafına yerleştirmiştir.

Mekke'de Siyasi Otorite ve İnanç Sistemi

- Kabile sisteminin hâkim olduğu Mekke de **merkezî bir otorite yoktu.**
- Dârünnedve de toplanan, önemli işlerde ve ihtiyaç duyulduğunda görüşlerine başvuru bir danışma kurulu bulunmaktaydı.
- **Kureyş kabilesinin her kolunun ileri gelenlerinden bir ya da birkaç kişinin katılımıyla oluşan kurul,** şehrin güvenliğini ve geleceğini ilgilendiren kararlar alırdı.
- **Huzaâlı Amr b. Luhay vasıtasıyla putperestliği benimseyen** Mekkeliler Kâbe ve çevresini putlarla doldurmuşlardı.
- Mekkeliler **en büyük putları Hübel için kurbanlar keser** ve önemli işlerini ona danışırlardı.

Fil Vakası

- **Yemen Valisi Ebrehe,** Arapların Kâbe'ye olan ilgisini **Sanâ şehrinde yaptırdığı görkemli kiliseye çekmek** istedi.
- Bunu gerçekleştirebilmek için çeşitli girişimlerde bulundu.
- Çabaları sonuç vermeyince **Kâbe'yi yıkarak Mekke'nin dinî bir merkez olma özelliğini ortadan kaldırmayı** ve Mekkelilerin ticari faaliyetlerine son vermeyi planladı.

- Ebrehe, önünde **büyük bir fil bulunan ordusuyla** Mekke'ye kadar geldi.
- Allah (c.c.) tarafından gönderilen **kuşların attığı küçük taşlarla** ordusu darmadağın oldu.

Mekke'de Ekonomik Ortam

- Mekke'nin **ekonomik hayatının temeli ticaret** idi.
- Yılın belirli aylarında Arabistan'ın her tarafından **Kâbe'yi ziyarette gelen insanlar** şehrin ticari faaliyetlerini canlandırır.
- Coğrafi şartlar sebebiyle Mekke'de **tarım yapma imkânı pek yoktu**.

4.2. Taif

- Şehir, **Sakif** kabilesinin hâkimiyetine girdikten sonra **Taif** adını almıştır.
- **Zengin su kaynaklarına ve verimli topraklara** sahiptir.
- Zirai alanda kendilerini geliştiren **Sakifliler**, **Taif'i meyve bahçeleri ve üzüm bağlarıyla** doldurmuşlardır.
- Taiflilerin ürünlerini başlangıçta Mekkeli tüccarlar Arabistan'ın her tarafına ulaştırmaktaydı.
- Bir süre sonra Taifliler de ticaret işinde ustalaştı.
- Şehirdeki **ticari canlılık, bazı Yahudi tüccarların ilgisini çekmiş ve bu durum şehirde az da olsa Yahudi nüfusun bulunmasına sebep oldu**.

4.3. Yesrib

- **Yesrib**, Hz . Muhammed'in (s.a.v) hicretinden sonra **Medine** adını almıştır.
- Şehir su **kaynakları bakımından oldukça zengindir**.
- **Yahudilerin Yesrib'e gelişleri** hakkında farklı rivayet vardır.
- Ağır basan görüş, **Bâbil Kralı Buhtunnasr'ın, Kudüs'ü işgal ettikten sonra Bâbil'e sürdüğü Yahudilerden** bir kısmının Yesrib'e gelip yerleştikleridir.
- Bunlar **Benî Kurayza, Benî Kaynuka ve Benî Nadir** isimli Yahudi kabileleridir.
- **Yahudiler Yesrib'e gelip yerleştikten sonra Arap kabile geleneğini benimsemiş** ve hatta Arap isimleri almaya başlamışlardır.
- **Evs ve Hazrec kabileleri, putperestliği** benimsemişti.
- Çeşitli vesilelerle hediyeler takdim edip kurbanlar sundukları **Menât** isimli putları bulunmaktaydı.

Yesrib'de Ekonomik Ortam

- Yesribliler, daha çok **tarım ve hayvancılıkla** geçiniyordu.
- Bunun yanında **dokumacılık, demircilik** yapanlar da vardı.
- **Benî Kaynuka, kuyumculuk ve silah imalatı** yapıyordu.
- **Yahudiler, şehrin ekonomisinde söz sahibiydiler**.